

Müslüman Protestan merkezi Kayseri mi

Hürriyet

January 26, 2006

European Stability Initiative (ESI-Avrupa İstikrar İnisyatifi) için hazırlanan raporda, kadınların başı açık namaz kıldığı görüntülerle başlayan 'Müslüman Protestanlar' tartışmasına yer veriliyor. Raporda, özellikle Kayseri'de yaşanan ekonomik kalkınmanın, kapitalizmle İslam'ın bağdaşabileceğinin bir göstergesi olduğu iddia edilirken, "İslami Kalvinistler" benzetmesi yapıldı.

BAŞI açık namaz fotoğrafı ile başlayan tartışmada gündeme gelen 'Müslüman Protestanlar', Merkezi Berlin'de bulunan European Stability Initiative (ESI-Avrupa İstikrar İnisyatifi) adlı kâr amacı gütmeyen kuruluş için hazırlanan raporda da gündeme geldi. Raporda, Orta Anadolu'da ve özellikle Kayseri'de yaşanan ekonomik kalkınmanın, serbest piyasa kapitalizmiyle İslam'ın bağdaşabileceğinin bir göstergesi olduğu iddia edilirken, "İslami Kalvinistler" benzetmesi yapılıyor. Genelde "hesap kitap adamı" oldukları için, Kayseri'den büyük sanayici çıkar ama büyük siyasetçi yetişmez" denilen raporda, Türkiye'de AB projesinin savunucularından, Kayserili Abdullah Gül'ün (Başbakan Erdoğan'la birlikte) AKP'de savunduğu 'muhafazakar demokratlık' çizgisinin, yaşanan değişimin bir sonucu ve örneği olduğu söyleniyor. "Türkiye'nin üyeliğini istemeyen Avrupalılar arasında genellikle Türkiye'nin yalnızca biri batılı olan iki yüzü olduğu" görüşü sık sık dile getiriliyor. Yabancılar gibi bir çok Türk yetkilinin de dünyaya yaydığı "Anadolu resmi" Avrupalı değildi: "Tarım, hayvancılık ve el dokumasına odaklanmış köy hayatının değişmeyen temposunda derinlere kök salmış erkek egemen bir İslam kültürü... Bu tespitlere rağmen, yakın geçmişte Orta Anadolu, Doğu Asya kaplanlarının ekonomilerini anımsatan biçimde bir ekonomik mucizeye şahit oldu."

ÖZEL MUHAFAZAKARLIK: Sanayi toplumuna geçişin geleneksel köy hayatını yok ettiğini, kentleşme ve eğitimin çalışma ve girişim bakış açısını değiştirdiğini ve Orta Anadolu hala muhafazar ve dindar olsa da bunun "özel" bir muhafazakarlık ve dindarlık olduğunu söyleyen raporda "öten yandan bahsedilen ekonomik gelişme, beraberinde yeni bir siyasi istikrarı da getiriyor" deniliyor: "Orta Anadolu, Türkiye'deki AKP hükümetinin oy tabanı olma özelliğinin yanı sıra, parti içindeki en etkili bazı isimlerin de (Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül gibi) yetiştiği yer. AKP hükümeti, pek çok açıdan Anadolu Kaplanları'nı yaratan değerlerin ve görüşlerin siyasi bir yansıması. Bu partinin toplumsal ve ekonomik köklerini anlaşılması, çağdaş Türkiye'nin yaşadığı ve hem yurtiçinde hem de yurtdışında gözlemcileri şaşkırtan paradokslardan birinin aydınlatılmasına yardımcı olabilir, özünde İslami ve muhafazakar olan bir hükümet, iş hayatının gelişmesini destekleyen ve Avrupa yanlısı zorlu bir gündeme nasıl sahip çıkabiliyor?"

Önce 'kanape' sonra 'blucin' devrimi

RAPORDA, Kayseri'de sanayileşme hamlesinin 'kanape devrimi' ile başladığı 'blucin devrimi' ile sürdüğü vurgulanıyor. 78 yıl önce Kayseri'nin Hacılar Köyü'nde doğan ve sadece bir yıl okulan giden Mustafa Boydak ile kardeşinin kurduğu ilk marangoz atölyesinin Türkiye'nin en büyük mobilya markalarından İstikbal ve Bellona'yı içeren bir holdinge dönüştüğü, bunun temelinde de iki kardeşin sanayileşmenin, ihracatın önemini zamanında anlamalarının yattığı söyleniyor. Kayseri'nin ikinci 'devrimi' blucin kumaşıyla yaşanır. Kayseri'nin önde gelen şirketlerinden Orta Anadolu'nun eski genel müdür Mehmet Ali Babaoğlu bu sanayinin güçlüğünü şu sözlerle ifade ediyor: "Kaliteli jean kumaşı üretimindeki zorluk, Los Angeles, Londra ve Tokyo'daki gençlerin aklını okumakta yatar". Ve rapor ekliyor: "İşte küreselleşmenin canlı bir göstergesi: sürekli değişen gençliğin moda dünyasına yetişmek için Anadolu'da koşturan mühendisler." Rapor, Orta Anadolu adlı tekstil kuruluşunun iflas noktasını gelişini ve özel sektör tarafından satın alınışını anlatırken, Türkiye'deki devletçi ve ithal ikameci politikaların sonucu gelinen 'tıkanma noktasını' da özetliyor. "1980'lerin başında Başbakan Turgut Özal, yabancı yatırımcıların ülkede ortak yatırım yapması için Türkiye'yi etkin biçimde tanıttı. Bu kapsamda, Amerikalı giyim devi Levi Strauss, ülkeye gelerek Avrupa'daki fabrikaları için tedarikçi arayışına başladı ve ilk temaslarını da Orta Anadolu ile gerçekleştirdi. Bu aşamada şirketin Levi's standartlarında jean kumaşı üretecek ne gerekli ekipmanı vardı, ne de uzmanlığı."

Kadının ekonomik hayattaki yeri geri

ESI raporunda Orta Anadolu'daki bu gelişmelere rağmen henüz "kadının ekonomik hayattaki yeri"nin çok geri ve geleneksel olduğu rakamlarla gösteriliyor. "Bu gerçekten AB'yi iktisadi açıdan yakalamak isteyen Orta Anadolu'nun en zayıf noktasıdır" deniliyor. Kadınların hâlâ sadece tarımda istihdam edildiği, sanayide çok az kadın çalıştığı söyleniyor. "Pek çok Orta Anadolu insanının (erkek ve kadın) gözünde, çalışan kadın erkeğin ailesini geçindiremediği anlamını taşıyor." Ve ekleniyor: "Bugün Orta Anadolu'daki kalkınma potansiyeliyle ilgili en önemli soru, hayatın diğer alanlarında sergilenen akılcılığın kadın çalışan konusunda da söz konusu olup olmayacağı. Kayseri iş dünyasının yeni seçimlerinin kızlarına bakıldığında, davranış değişiminin daha şimdiden başladığı görülüyor. Hemen hemen istisnasız olarak, Kayserili başarılı işadamları kızlarını yüksek eğitim için üniversitelere, hatta bazen İstanbul'a ya da

yurtdışına gönderiyor. Yani bu alanda da "zihniyet devrimi" yol almış, gelişme kaçınılmazdır: Şu anki büyüme hızının sürmesi halinde, Orta Anadolu'nun diğer Avrupa toplumlarının yolundan gitmesi kaçınılmaz."

İslami Kalvinistler fani dünya sofosu mu

RAPOR, "oldukça dindar bir topluma sahip olmakla beraber değişim ve modernleşmenin uyumlu biçimde bir araya geldiği yer" diye tanıttığı Kayseri'yi. "İslami yardımseverlik, yerel geleneklerin bir parçası ve çok güçlü, şehirdeki eğitimle ilgili ve kültürel yapıların çoğu özel bağışlarla yaptırılmış." Yarım yüzyıl önce, dünyanın önde gelen kalkınma ekonomistlerinden birisi olan Arthur Lewis, kitabında ekonomik büyümeyle ilgili olarak şunları söylüyor: "Bazı dini davranış biçimleri, ekonomik büyümeyle diğerlerinden daha fazla uyum gösteriyor. Dinde; maddi değerler, çalışma, tutumluluk ve verimli yatırım, ticari ilişkilerde dürüstlük, deneysellik ve risk almak ya da fırsat eşitliği vurgulanıyorsa, büyümeyi destekleyen bir ortam sağlanır, ancak şimdiye kadar bu eğilimler desteklenmediğinden, büyüme engelleniyor."

KALVİNİST VE PROTESTAN:

Rapor, Niyazi Berkes'in de katıldığı İslam'ın "hiçbir zaman modernlikle uyum sağlayamadığı" inancının AB başkentlerinde de yaygın olduğunu vurguluyor. Oysa Kayserili işadamları İslam'ın ve Hz. Muhammed'in görüşlerinin "ekonomik kalkınma" ile çatışmadığı aksine uyduğu görüşünde. Hatta Kayserili dindar işadamlarından "kendi durumlarını" Kalvinizme ve

Protestanlığı benzetenler var: Önceki Büyükşehir Belediye Başkanı Şükrü Karatepe, Kayserilileri çok çalışan Protestanlarla karşılaştırıyor ve "Kayseri'yi anlamak için önce Max Weber'i okumak gerek" diyor (Weber, 1905'te yazdığı "Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhunu" adlı makalede, Kalvinizm'in "fani dünyadaki sofuluğu"nun modern kapitalizmin yükselişinde ilk kıvılcımı oluşturduğu öne sürüyordu). Tekstil şirketi sahibi ve MÜSİAD Kayseri Şube Başkanı Celal Hasnalçacı şu açıklamayı yapıyor: "Anadolu kapitalistlerinin yükselişi, sahip oldukları Protestan iş etiği sayesinde oldu. Müsriplik yok, spekülasyon yok, karlar yeniden yatırıma aktarılıyor."

HOMO ISLAMICUS: Rapor, MÜSİAD'ın yayın organında İslam ile serbest pazar ekonomisinin barışık olduğunun vurgulandığını şöyle belirtiyor: "Homo Islamicus adlı kitapçık, bir tüccar olarak Hazreti Muhammed'in hayatını anlatmakta, serbest piyasa ekonomisinde devletin müdahalesinin sınırlanmasını dine bağlayarak açıklamakta."

KALVİNİZM NEDİR?

Jean Calvin 16.yy'da yaşamış ve Reform Hareketi'nin Fransa ve İsviçre'de yayılmasına çalışmış bir din adamıdır. Diğer protestan inançlarından farkı olarak, Kalvinizm 'Hıristiyanlığın özüne dönmeyi' savunur. Kalvinistler kadere ve hidayete çok önem verirler. Kalvinist inancının yaygın olduğu toplumların ticarete ve ekonomiye yatkın olduğu iddia edilir.